

Ірина СЕНЬКІВ,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 231
Соціальна робота, спеціалізація «Соціальна педагогіка»,
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка
Леся СМЕРЕЧАК,
кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри соціальної педагогіки та
корекційної освіти,
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

ПРОТИДІЯ БУЛІНГУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Актуальною проблемою для сучасного українського суспільства є подолання та уникнення будь-яких виявів насильства серед учнівської молоді. Це пояснюється тим, що атмосфера насильства та жорстокості стає звичною, і в деяких випадках не викликає протесту чи опору в підлітковому та юнацькому середовищі як у школі, так і за її межами.

Створення мирного, безпечного середовища як передумови для впровадження демократичних цінностей є орієнтиром у розбудові країни. Зважаючи на поточний етап соціокультурного розвитку України, треба відзначити зміну уявлень про способи превенції та протидії насильству. Актуальним є питання щодо створення безнасильницького простору, що постає в контексті реформування шкільної освіти. Освітні заклади ставлять за мету всебічний розвиток дитини, створення умов для засвоєння ефективних моделей поведінки з однолітками. Однак почасти явища насильства, булінгу та високий рівень конфліктності серед однолітків не дозволяють повною мірою досягти завдань, поставлених перед школою. Тому суттєвих змін потребує система середньої загальної, професійної (професійно-технічної), позашкільної освіти, які мають гарантувати дотримання загальнолюдських прав; формування поваги до прав і свобод людини, нетерпимості до приниження її честі та гідності, фізичного або психічного насилля, а також до дискримінації з будь-яких ознак; створити атмосферу безпеки в дитячому та молодіжному колективі, забезпечити процес конструктивної комунікації

учнівської молоді з оточенням. Актуальність такого явища, як булінг (цькування), зумовлює необхідність розробки й упровадження системного підходу в профілактиці насильства та булінгу (цькування) у закладах освіти.

Нагадаємо, булінг (цькування) – психологічне, фізичне, економічне, сексуальне насильство, зокрема, й через електронну комунікацію, що вчиняється щодо малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою щодо інших учасників освітнього процесу [1].

Школа, на думку дітей, є тим місцем, де вони найчастіше зазнають жорстокого ставлення та знущань. 14,4 % підлітків страждають від фізичного насильства; про те, що піддаються психічному насильству, зазначили 12,6 %; піддаються сексуальному насильству, а саме відчують щодо себе висловлювання та утиски сексуального характеру, – 2,3 % респондентів. Економічного насильства (псування або відбирання майна, одягу, грошей, шкільного приладдя, особистих речей тощо) зазнали 3,6 % підлітків [2, с. 12]. Відповідно до дослідження ЮНІСЕФ:

- 67 % дітей в Україні у віці від 11 до 17 років стикалися з проблемою булінгу;
- 24 % дітей стали жертвами булінгу;
- 48 % дітей нікому не розповідали про випадки булінгу;
- 44 % школярів були спостерігачами булінгу, але ігнорували його, бо їм було страшно за себе;
- більшість дітей булять за те, що вони виглядають, говорять, думають не так, як інші діти [4].

Суб'єктами реагування в разі настання випадку булінгу (цькування) в закладах освіти є:

- служба освітнього омбудсмена;
- органи місцевого самоврядування;
- засновник (засновники) закладів освіти або уповноважений ним (ними) орган;
- керівники та інші працівники закладів освіти;

- служби у справах дітей;
- центри соціальних служб;
- територіальні органи (підрозділи) Національної поліції України [1].

Важливу роль у захисті дітей від насильства мають відігравати саме загальноосвітні заклади, бо сучасні заклади освіти й виховання, попри усі їхні проблеми, труднощі, недоліки, зберігають статус одного з основних інститутів соціалізації особистості, її формування й розвитку. А отже, дорослі, що контролюють заклади освіти та працюють у них, повинні забезпечити умови, які сприяли б утвердженню людської гідності дитини та її розвитку [3].

Особлива роль у процесі профілактики булінгу (цькування) в закладі освіти належить соціальному педагогові:

- сприяє формуванню у здобувачів освіти відповідальної поведінки, культури здорового способу життя;
- допомагає уникнути конфліктів, які можуть виникнути в освітньому процесі;
- проводить розробку і впровадження профілактичних та інформаційно-просвітницьких заходів у закладах освіти для захисту прав і свобод, формування у дітей життєвих цінностей та соціально прийнятних моделей поведінки;

повідомляє учасників освітнього процесу контактну інформацію Національної поліції, психологів, медиків, гарячих ліній, куди учні можуть звертатися, якщо стали жертвами або свідками цькування [1].

Ефективність профілактичної роботи з цього напрямку значною мірою залежить від розуміння актуальності проблеми насилля в умовах конкретного закладу освіти, головних факторів формування насильницької поведінки підлітків.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Алгоритм взаємодії щодо превенції та протидії булінгу в закладах освіти. URL. <https://mon.gov.ua/news/alhorytm-vzaiemodii-shchodo-preventsii-ta-protydii-bulinhu-v-zakladakh-osvity> (дата звернення 01.04.2025р.)
2. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти : навчально-методичний посібник / Андрєєнкова В.Л., Байдик В.В., Войцях Т.В., Калашник О.А. та ін. Київ : ФОП Нічога С.О. 2020. 196 с.
3. Кодекс безпечного освітнього середовища : метод. посіб. / за заг. ред. Т.П. Цюман. Київ, 2018. 56 с.
4. Протидія булінгу. Ситуація в Україні. URL. <https://mon.gov.ua/tag/protidiya-bulingu?&tag=protidiya-bulingu> (дата звернення 31.03.2025 р.)